

Duiding rapportages Sociaal Domein Q1 2026: Wmo, Jeugd, Inkomen & Participatie en uitvoering.

Inleiding	3
1. Uitvoerende teams	4
1.1 Sociaal team	4
1.2 Inkomen en Participatie	7
1.3 Complimenten en klachten	9
1.4 Veilig Thuis en het sociaal team	11
2. WMO	14
3. Jeugd	18
4. Inkomen en Participatie	22

Inleiding

Voor u ligt de raadsrapportage sociaal domein. Dit is de eerste van twee rapportages die u dit jaar van ons zult ontvangen. De rapportages brengen we uit tezamen met de voorjaars- en najaarsnota. De tweede rapportage zal dan ook verschijnen tezamen met de najaarsnota.

Het doel van de raadsrapportage is om u een integraal beeld te verschaffen van het sociaal domein. Dit door u inzicht te verschaffen in (ontwikkelingen in) gebruik, tevredenheid over en toegankelijkheid op het gebied van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet en Participatiewet en deze cijfers voor u te duiden.

De raadsrapportage bestaat uit een drietal rapportages met daarbij een duiding. De rapportages waarop wij ons baseren geven ons inzicht in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein in het eerste kwartaal. Ofwel over de periode van januari t/m maart 2026. Voor een zo compleet mogelijk beeld betrekken we in het duiden ook gegevens die we tot onze beschikking hebben vanuit andere registraties. Voorbeeld hiervan zijn de gegevens uit het cliëntervaringsonderzoek.

In de duiding gaan we in op wat opvalt in de cijfers, of dit klopt met onze verwachting, wat eventuele verklaringen zijn van afwijkingen en wat de verwachting is voor de toekomst. Daar waar we aanleiding zien om bij te sturen in beleid en uitvoering geven we dat aan.

Deze rapportages blijven we komende jaren op basis van informatiebehoefte met elkaar verder ontwikkelen. Zodat we steeds beter zicht krijgen op het sociaal domein.

1. Uitvoerende teams

Hieronder beschrijven we kort de ontwikkelingen van de teams Sociaal Team en Inkomen & Participatie in samenhang met de werkvoorraad. Aanvullend is ook een toelichting gegeven op het aantal bezwaar- en beroepzaken.

1.1 Sociaal team

Het Sociaal Team geeft uitvoering aan de volgende wetten: de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Het Sociaal Team bestaat uit de vakgroepen Jeugd, Wmo-klassiek, Wmo-begeleiding en screening. Ook houdt het Sociaal Team zich bezig met de Brede Ondersteuning voor gedupeerde ouders en kinderen door de kinderopvangtoeslagaffaire. Dit gaat om ongeveer 50 casussen.

1.1.1 Meldingen en nieuwe werkwijzen

In de update van eind mei blijkt dat de het aantal meldingen op de werkvoorraad voor de vakgroep jeugd is toegenomen van 78 meldingen in begin april naar 83 meldingen eind mei. Dit is een stijging van 5 meldingen. We zien daarbij veel spoedmeldingen (20) die binnenkomen en opgepakt moeten worden.

Bij Wmo begeleiding bestaat de werkvoorraad uit 54 meldingen met een wachttijd van 11 weken. Wmo- Klassiek heeft een werkvoorraad van 237 meldingen met een wachttijd van ongeveer 39 weken.

Hoewel wij de oorzaken kennen, vinden wij deze wachttijd onacceptabel. Daarom hebben we een interventieplan in werking gesteld. Wij verwachten echter niet dat dit op korte termijn tot een aanvaardbare wachttijd gaat leiden. Hoewel we graag sneller willen, is het niet verstandig om nu korte-termijn maatregelen te treffen, zoals het honoreren van alle aanvragen om een herindicatie. Het is juist de bedoeling dat we bij een verzoek tot verlenging of continuering van de toegewezen hulp zorgvuldig afwegen en beoordelen of deze ondersteuning nog steeds het meest passend en effectief is. Deze werkmethode zorgt voor zo effectief mogelijke hulpverlening en draagt bij aan vertrouwen bij de inwoner in de hem/haar geboden hulp

Natuurlijk willen we er alles aan doen om zo snel mogelijk de wachtlijst te verminderen.

Een aantal interventies die zijn gestart:

- Welzijnsorganisatie Forte Welzijn sluit aan bij de werkverdelings-overleggen van de verschillende vakgroepen. Medewerkers van Forte Welzijn gaan mee met huisbezoeken en pakken casussen op die mogelijk ook opgelost kunnen worden in het voorliggende veld. Vanaf mei sluit Forte Welzijn ook aan bij het screenteam.
- Binnenkort starten we met een AI-tool die administratieve tijdswinst oplevert. De tool wordt ingezet om onderzoeksverslagen te maken. Beoogd effect naast tijdswinst is ook een verbeterde kwaliteit van de onderzoeksverslagen. Na implementatie bij het sociaal team implementeren we deze tool in het najaar bij team inkomen en participatie om ook daar te zorgen voor administratieve tijdswinst.

Ook hebben wij een betrouwbare AI-tool geactiveerd die antwoord geeft op juridische vragen.

- Het afgelopen jaar heeft het Sociaal Team verschillende fasen doorlopen: alle afspraken op één plek goed op papier zetten (kennis op orde: handboeken, normenkader, etc.) >> werken met een nieuw systeem X-Works zodat de juiste processen (ook in het systeem) doorlopen worden >> op basis van voorgaande goed in de eigen rol gaan zitten. De afgelopen periode is extra ingezet op het laatste. Zie ook in de volgende paragrafen.

1.1.2 Vakgroep screening

Het screenteam, ofwel vakgroep screening, binnen het sociaal team vormt het eerst aanspreekpunt voor inwoners. Kerntaak van het team is het in ontvangst nemen, beoordelen en wegwijs maken van inwoners met hulpvragen rondom WMO, Jeugdhulp en participatie. Zij verhelderen de vraag en bepalen de vervolgstappen.

In de afgelopen periode was er in de vakgroep screening sprake van een hoge mate van uitval. Dit heeft ertoe geleid dat de bereikbaarheid van het Sociaal Team slecht was. Dat was vervelend en frustrerend voor onze inwoners. Gelukkig kwam er hulp van andere teams uit de organisatie en inmiddels is er tijdelijke vervanging die goed helpt bij het wegwerken van de achterstanden. Dit gaat dan om terugbelverzoeken, beantwoorden van mailtjes en beschikkingen versturen uit de 'fastlane' (verkorte route), bijvoorbeeld vervoerpas 80+, waarbij een uitgebreid onderzoek niet noodzakelijk is.

Er is een Wmo consulent geworven om toe te voegen aan de vakgroep screening. Deze start in augustus. We verwachten dat we door deze kennis bij screening toe te voegen een betere inhoudelijke toets kunnen uitvoeren aan het begin van het proces.

1.1.3 Vakgroepen Wmo

Wmo Klassiek

Wmo klassiek gaat over de ondersteuning in de vorm van voorzieningen als huishoudelijke hulp, hulpmiddelen of een aanpassing van een woning. Het aantal openstaande meldingen is hoog. Dit liep in de afgelopen periode flink op, wat voor onrust in het team zorgde. We zien nu dat de rust terugkomt: de formatie is weer op orde. Nieuwe medewerkers pakken eerst enkelvoudige vragen op, om zo in het werk te kunnen groeien.

Wmo Begeleiding

De vakgroep die meldingen voor Wmo begeleiding oppakt, bestaat uit consulenten waarvan enkelen behoren tot het regieteam. Daar waar bij complexe casussen proces regie gevoerd moet worden, sluit dit regieteam aan. De vakgroep is volledig op formatie. De vakgroep merkt dat zij tot nu onvoldoende tijd en ruimte in de agenda hadden om zich te verdiepen in collectieve voorzieningen. Nu de formatie weer helemaal op orde is, is dit voor de komende periode de doorontwikkeling die ze willen maken. Dit betekent: inwoners vaker door kunnen verwijzen naar het voorliggende veld of als dit niet beschikbaar is zelf (of samen met partners) organiseren. Dit levert voor de lange(re) termijn tijd op en past bij de ontwikkeling naar een stevig lokaal team.

1.1.4 Vakgroep Jeugd

De vakgroep jeugd die de meldingen over jeugdhulp oppakt. De vakgroep bestaat uit jeugdconsulenten, waarvan enkele schoolconsulent zijn. Vanaf juni wordt de vakgroep met één fte voor twee jaar uitgebreid.

Drie jeugdconsulenten zijn gepositioneerd voor het oppakken van complexe meervoudige casuïstiek. De planning is om in heel Rijk van Nijmegen binnenkort te gaan werken volgens de methodiek van het AVE-model (aankpak voorkomen escalaties) wat ons gaat helpen bij onder andere heldere taakverdeling in zaken en het tijdig inperken van multi- problematiek.

Veilig Thuis heeft onlangs een brandbrief naar de gemeente gestuurd over de grote wachtlijsten waar zij mee te maken hebben. Veilig Thuis is druk mee bezig om deze wachtlijst te verkleinen. Hierover leest u in paragraaf 1.4.

Ook krijgen wij vanuit de jeugdbescherming het signaal dat zij in de problemen komen met de grote hoeveelheid casussen die met dwang opgepakt moeten worden. Dit betekent dat onveilige casussen met spoed(eisende zorg) langer bij het Sociaal Team blijven of dat er van het Sociaal Team een betrokkenheid wordt gevraagd die niet bij onze huidige rol past en de daarop gebaseerde formatie. De afgelopen periode hebben we kritisch gekeken naar deze ontwikkeling en kijken we wat wel of niet kan. Om zo ook onze collega's te beschermen.

We zien echter ook dat - gezien de landelijke opgaven op jeugd naar de toekomst toe - de verwachting is dat er een steeds groter beroep zal worden gedaan op het Sociaal Team als het gaat om veiligheidsvraagstukken en een blijvende betrokkenheid hierbij van de consulent als contactpersoon.

Bovenstaande vraagstukken vragen om een nadere uitwerking.

Verder hebben al onze schoolconsulenten de training Rots & Water afgerond. Dit is een weerbaarheidstraining voor kinderen en jongeren die zelfvertrouwen, sociale vaardigheden en lichaamsbewustzijn versterkt. Zij starten in september 2026 zomer met het organiseren van eigen groepstrainingen. De training wordt gegeven in twee leeftijdsgroepen: 7-9 jaar en 10-12 jaar. Dit sluit aan bij ons beleidskader Sociaal Domein, waarin we hebben aangegeven dat we de sociale basis willen versterken door het aanbod in de eigen buurt uit te breiden en door individueel aanbod om te vormen naar groepsaanbod. De in Q1 behaalde resultaten met de preventieve inzet van de schoolconsulenten leest u in het hoofdstuk 3. Jeugd.

1.2 Inkomen en Participatie

Team Inkomen en Participatie (hierna: Team I&P) geeft uitvoering aan de volgende drie wetten: Participatiewet, Wet Inburgering 2021 en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Het team is onderverdeeld in 4 clusters: inkomen, participatie, inburgering en schuldhulpverlening.

1.2.1 Cluster Inkomen

Het cluster inkomen bestaat uit consulenten inkomen, één consulent bijstand voor zelfstandigen (hierna: Bbz), één consulent Leefgeld Oekraïne, één administratief ondersteuner en één consulent Fraude en Handhaving + nazorg detentie. Consulenten inkomen beoordelen onder andere aanvragen levensonderhoud, bijzondere bijstand en overige minimaregelingen. Ook hebben zij een regiefunctie als het gaat om de arbeidsplicht van de inwoner. Vanuit WerkBedrijf Rijk van Nijmegen (hierna: WBRN) is er wekelijks (dagdeel) ook één Consulent Intake en Diagnose (CID) en één Consulent Bedrijfsdienstverlener (CBD) op locatie aanwezig.

We zien dat het aantal inwoners met een bijstandsuitkering in de afgelopen jaren is toegenomen. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar de aanvraag vangnetuitkering, zie raadsvoorstel met griffienummer (2026-B038). Door deze toename is ook de hoogte van de caseload iets toegenomen. Consulenten inkomen hebben een gemiddelde caseload van 85 uitkeringsdossiers (1 uitkeringsdossier kan bestaan uit 1 of meer inwoners). De instroom van statushouders is een van de redenen dat de hoogte is toegenomen. Omdat deze doelgroep in het begin veel tijd en aandacht vraagt en cultuursensitief werken hierbij essentieel is, hebben we sinds januari van dit jaar één consulent inkomen die zich specifiek bezighoudt met deze doelgroep. Gezien de omvang van het aantal statushouders werken we momenteel toe naar een tweede consulent inkomen-statushouders. Ook zal de samenwerking tussen cluster inkomen en inburgering met betrekking tot deze doelgroep verder worden ontwikkeld. Het gaat namelijk om een groep waar sprake is van arbeidspotentieel en door hierin vroegtijdig met elkaar op te trekken, proberen we stappen te realiseren richting uitstroom uit de uitkering.

1.2.2 Cluster Participatie

Het cluster participatie bestaat uit voor het merendeel consulenten participatie en één administratief ondersteuner. Een groot deel van de inwoners met een bijstandsuitkering is nog niet 'werkfit'. Zij worden begeleid door consulenten participatie richting vrijwilligerswerk, trainingen, sport etc. Inwoners kunnen hierdoor naar vermogen meedoen in de samenleving en als dit haalbaar is stappen zetten richting betaalde arbeid. Omdat een groot deel van het bijstandbestand (zo'n 80%) in de caseload zit van de consulenten participatie hebben zij een hoge caseload per consulent. Deze hopen we op korte termijn te verlagen, omdat we een deel van de begeleiding bij participatie via een eigen (extra) consulent participatie gaan uitvoeren in plaats van via een coach van het WBRN. In het afgelopen jaar hebben we ervaren dat de inzet van een participatiecoach vanuit het WBRN niet werkt, omdat er te veel overlap zat in de werkzaamheden. Ook zien we dat het intern hebben van deze functie zorgt voor het sneller schakelen met het sociaal team, want er spelen vaak meer problemen. Daarnaast is het bij participatie van belang om de lokale omgeving goed te kennen.

De consultants participatie maken voor het uitvoeren van hun werk onder andere gebruik van het systeem: CompetenSYS. Dit systeem zijn we momenteel aan het optimaliseren, zodat we de inwoners kunnen indelen in de juiste categorie en bemiddelbaarheid. Hierdoor ontstaat een steeds beter beeld van de inwoners in ons bijstandsbestand en kunnen we gericht begeleiden. Uit de Participatiewet in balans blijkt ook dat 'maatschappelijke participatie' een belangrijkere rol gaat innemen. Veel van de huidige uitkeringsgerechtigden hebben (complexere) problemen, die het lastig maken om aan het werk te gaan en/of te blijven.

1.2.3 Cluster Inburgering

Het cluster inburgering bestaat uit consultants inburgering, consultants inburgering-participatie en één administratief ondersteuner. Daarnaast is er ook nog één participatiecoach vanuit het WBRN werkzaam binnen dit cluster. Wanneer de inburgeraar namelijk richting het einde van het inburgeringstraject gaat, wordt deze aangemeld bij de participatiecoach. Vanuit daar wordt de inburgeraar begeleid naar participatie of werk. We hebben met WBRN mooie afspraken kunnen maken. De participatiecoach bij ons op locatie is namelijk ook de CID binnen het WBRN. Dit maakt dat inburgeraars veelal één gezicht zien en dat de participatiecoach goede kennis heeft van de instrumenten die de CID kan inzetten.

De consultants inburgering- participatie pakken gedurende het inburgeringstraject de taalstages en taalmaatjes op. Dit richt zich met name op de inburgeraars uit de Z-route, gezien de wettelijke verplichting van 800 uren. Daarnaast nemen zij ook de B1-route inburgeraars mee. Dit zorgt voor een voorbereiding op het re-integratietraject en draagt positief bij aan het leren van de taal.

We zien dat de caseload van de consultants inburgering de afgelopen jaren is gegroeid. Dit heeft onder andere als reden dat de taakstelling huisvesting statushouders in onze gemeente goed wordt behaald, waardoor er meer inburgeraars zijn, die ondersteuning en begeleiding nodig hebben tijdens het inburgeringstraject. Daarnaast merken we dat het niet alleen om inburgeren gaat, maar ook om integreren. Daarom is een goede samenwerking met de andere clusters binnen Team I&P en het Sociaal Team belangrijk.

1.2.4 Cluster Schuldhulpverlening

Het cluster schuldhulpverlening bestaat uit medewerkers schuldhulpverlening en sinds januari 2026 één medewerker vroegsignalering (draagt bij aan preventie). Zij helpen inwoners met financiële problemen, zodat er weer zicht, rust en perspectief komt. Er wordt momenteel gewerkt aan een dashboard, zodat de actuele meldingen inzichtelijk worden. Voor het jaar 2026 is de medewerker vroegsignalering vormgegeven in een pilot. Uit de cijfers van het eerste kwartaal blijkt al wel dat de functie resultaat oplevert, want we zien dat er een hogere hulpacceptatie is bij de inwoner ten opzichte van Q1-2025. Dit komt doordat de medewerker vroegsignalering meer tijd heeft voor de inwoner en een langer (telefoon)gesprek kan voeren. In 2025 werd dit werk namelijk nog door de medewerkers schuldhulpverlening zelf uitgevoerd, maar was de tijd hiervoor een stuk beperkter, gezien de reguliere werkzaamheden en hoogte van caseload.

1.3 Complimenten en klachten

Hieronder leest u de cijfers en onze duiding van onderzoeken naar en registraties van klanttevredenheid, cliëntervaring en bezwaar en beroepszaken.

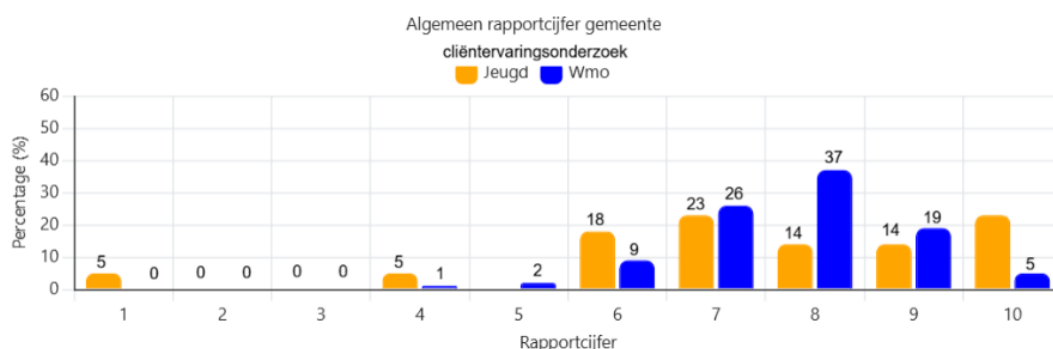
1.3.1 Ervaringen van inwoners met onze dienstverlening en geboden zorg en ondersteuning

We nemen u mee in de tevredenheid over onze dienstverlening en aan inwoners geboden zorg en ondersteuning vanuit het sociaal domein. Dit doen we op basis van het voor de Wmo 2015 en Jeugdhulp wettelijke verplichte cliëntervaringsonderzoek (CEO) (Q1 en Q2 2025) en het recent uitgevoerde dienstverleningsonderzoek (jan – maart 2026).

Het cliëntervaringsonderzoek had een respons van 221 respondenten Wmo en 28 voor Jeugd, ofwel 40,95% van de aangeschreven gebruikers binnen de Wmo en 12,9% voor Jeugd. Het dienstverleningsonderzoek had een respons van 2.421 respondenten, ofwel 16,7% van alle inwoners.

Uit het cliëntervaringsonderzoek blijkt dat inwoners:

- De tevredenheid over de manier waarop inwoners zijn geholpen bij de aanvraag van ondersteuning wordt beoordeeld met een 7,9 voor de Wmo en een 7,2 voor Jeugdhulp;
- De tevredenheid over de ontvangen ondersteuning/zorg wordt beoordeeld met een 7,7 voor de Wmo en een 8,4 voor Jeugdhulp.
- De gemeente gemiddeld beoordelen met een 7,7 voor de Wmo en een 7,5 voor Jeugd. Hierbij wordt opgemerkt dat momenteel alleen de resultaten over het eerste en tweede kwartaal van 2025 beschikbaar zijn;

Uit het dienstverleningsonderzoek blijkt:

- Vergeleken met de benchmark scoort de gemeente slechter op de afhandeling van Wmo verzoeken. De 221 respondenten die dit hebben gescoord geven dit een 6,4. Dit ligt lager dan het landelijke gemiddelde van 7,5. Het verschil tussen de score voor Wmo op deze meting en het cliëntervaringsonderzoek is mogelijk te verklaren door de wijze en moment van uitvragen.
- Vergeleken met de benchmark scoort de gemeente beter op het vlak van verstrekking van uitkeringen. De 75 respondenten geven dit een score van 8,1 ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 7,2.

Vanuit het project versterken dienstverlening zal het verbeterpunt op het gebied van sociale ondersteuning (Wmo) besproken en opgepakt worden in afstemming met de daarbij betrokken teamleider(s). Op een later moment krijgt u het gehele cliëntervaringsonderzoek voor Wmo/Jeugd nog aangeboden inclusief een duiding hiervan.

1.3.2 Bezwaar en beroep

Het aantal bezwaren op besluiten binnen het sociaal domein is ten opzichte van afgelopen jaar afgenomen. In totaal zijn er 31 bezwaren gemaakt.

De veel voorkomende bezwaren richten zich op de besluiten ten aanzien van:

- Intrekking- en terugvordering van bijstand;
- Gehandicaptenparkeerkaart ;
- Bijzondere bijstand.

Het aantal beroepszaken is minimaal (slechts 1).

Weergegeven naar wet- en regelgeving ziet het beeld er als volgt uit:

- Participatiewet (14 bezwaarzaken, 1 beroepszaak)
- Wmo (6 bezwaarzaken)
- Regeling Gehandicaptenparkeerkaart (9 bezwaarzaken)
- Jeugdwet (Geen juridische procedures)
- Overige Wetgeving (2 bezwaarzaken: Regeling opvang ontheemden Oekraïne en Wet herstel Toeslagen)

De afname van het aantal bezwaarzaken is te verklaren door meer vooroverleg bij lastige besluiten en het inzetten op pre mediation en minnelijke oplossingen. Inwoners worden meegenomen in de besluitvorming en gezamenlijk wordt onderzocht wat het probleem is en hoe het probleem opgelost kan worden. Deze manier van werken voorkomt langlopende, kostbare en onnodige procedures. Inwoners voelen zich gehoord.

Nadere informatie over bezwaar en beroep is te lezen in het jaarverslag van de commissie bezwaarschriften dat u aangeboden krijgt.

1.4 Veilig Thuis en het sociaal team

Veilig Thuis is het landelijke advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig thuis werkt hierin nauw samen met het lokaal team. Veilig Thuis kampt met een hoge werkvoorraad en werkdruk. Eind december 2025 stonden regionaal 518 meldingen open. De stijging komt door meer meldingen, adviezen, verzoeken tot dossierinzage en klachten, complexere casuïstiek, productiviteitsverlies door de overgang naar een ander registratiesysteem en hoog ziekteverzuim. Om dit structureel te verbeteren is een plan van aanpak opgesteld met gemeenten en ketenpartners. In januari 2026 startte een crisisaanpak met o.a.:

- Taskforce oude zaken voor versneld afhandelen van dossiers
- Een belteam (met ondersteuning van gemeente Nijmegen) voor snellere veiligheidsbeoordelingen
- Intensieve samenwerking met gemeenten en wijkteams, waarbij maximaal vijftien casussen prioriteit krijgen. Voorbeelden van casuïstiek: burens die geluiden van ruzie melden, kinderen die herhaaldelijk onverzorgd op school komen, kinderen die aangeven dat er thuis vaak ruzie is, een buurman die aangeeft het niet meer aan te kunnen maar geen hulp zoekt, etc. Veilig Thuis wil op deze manier ervaring opdoen door eerder in het proces mee te denken en zo snel mogelijk hulp te starten.
- Tijdelijke stop op niet-essentiële interne activiteiten.
- Extra uren en tijdelijke uitbreiding om doorlooptijden te verkorten

De crisisaanpak loopt tot 1 juni 2026, met maandelijkse afstemming en evaluatie in mei.

1.4.1 Lange-termijnmaatregelen

Veilig Thuis werkt aan een blijvende verlaging van de werkvoorraad en kortere wachttijden.

Belangrijke ontwikkelingen zijn:

- Sterkere samenwerking met lokale teams
- Snellere doorlooptijden en splitsing van werkstromen (frontoffice/backoffice)
- Gebiedsgericht werken voor betere afstemming met wijkteams
- Testen van AI-toepassingen om administratieve lasten te verminderen
- Per 1 juni 2026 een derde teammanager voor betere sturing en coaching

1.4.2 Crisismeldingen

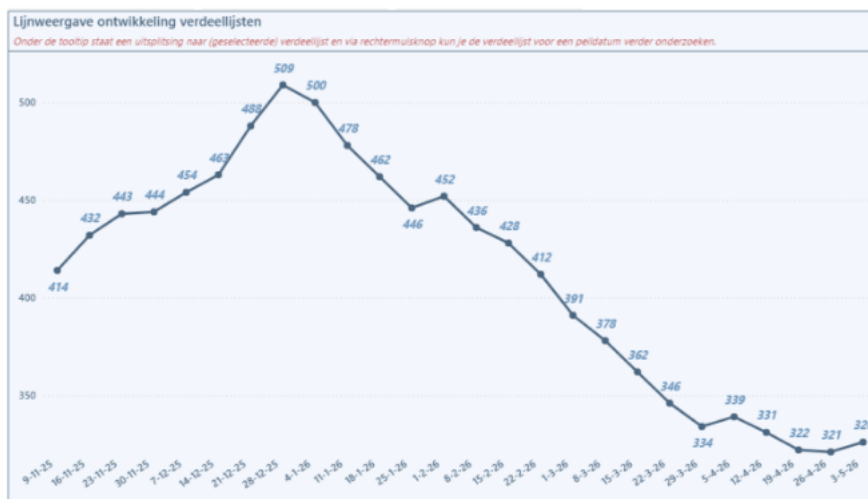
Crisismeldingen worden altijd dezelfde dag opgepakt door de bureaudienst. Overige meldingen komen op de werkvoorraad.

1.4.3 Resultaten tot nu toe

De werkvoorraad daalt zichtbaar sinds de start van de maatregelen:

- Eind maart 2026: 334 meldingen (regionaal)

Werkvoorraad Veilig Thuis

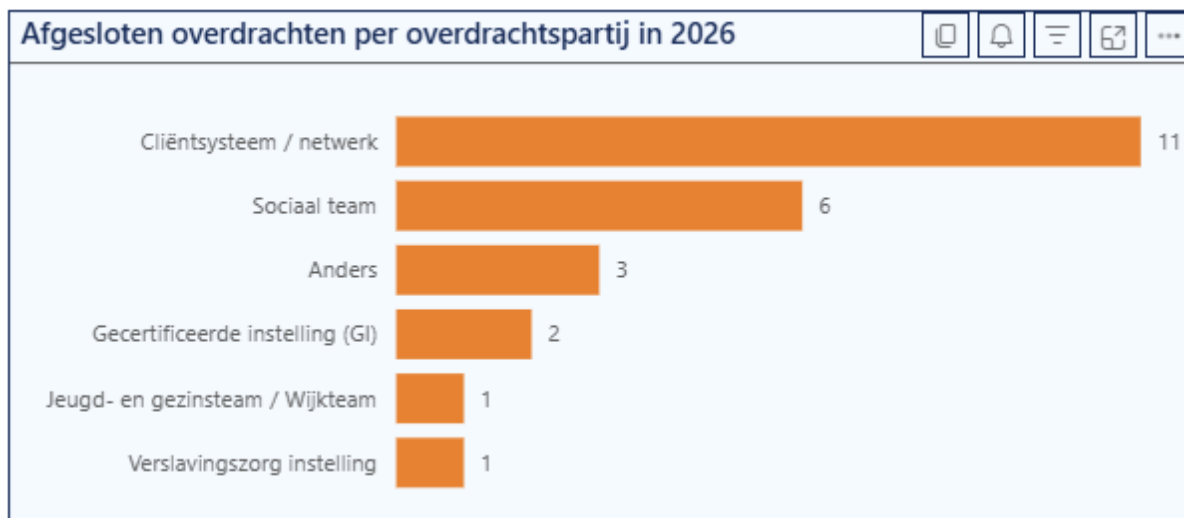
1.4.4 Situatie Berg en Dal

In Berg en Dal zijn in 2026 in het eerste kwartaal 51 meldingen gedaan. In de afbeelding hieronder is de aard van het geweld te zien. In een melding kunnen meerdere categorieën tegelijk van toepassing zijn.

Van de 51 meldingen in Q1 2026 zijn er 24 overgedragen, waarvan 6 naar het Sociaal Team. In de afbeelding hieronder is te zien dat het grootste aantal naar het netwerk rondom de inwoner/het huishouden gaat. Meldingen die niet meteen worden overgedragen door Veilig Thuis blijven in behandeling bij Veilig Thuis zelf. Dat betekent dat Veilig Thuis verder onderzoek doet, risico's beoordeelt en beslist welke vervolgstappen nodig zijn om veiligheid te herstellen of te borgen. Het kan ook zijn dat deze beoordeling al heeft plaatsgevonden en dat een vervolg niet nodig blijkt te zijn.

Bijvoorbeeld bij een melding die gaat over vermoeden van verwaarlozing van een kind, maar er blijkt al een gezinscoach ingezet te zijn die actief monitort en er is geen acuut gevaar.

In onze gemeente wordt zichtbaar voortgang geboekt in het terugdringen van de werkvoorraad bij Veilig Thuis. In 2026 kwamen er 27 nieuwe meldingen binnen. In totaal zijn er echter 51 meldingen getrieerd. Dit hogere aantal komt doordat Veilig Thuis niet alleen nieuwe meldingen beoordeelt, maar ook meldingen die al in de werkvoorraad stonden of opnieuw bekeken moesten worden. Triage betekent dat Veilig Thuis een melding beoordeelt op ernst, urgentie en benodigde opvolging. Door deze eerste beoordeling kan sneller worden bepaald welke hulp passend is en hoe snel deze moet worden ingezet.

De werkvoorraad is in dezelfde periode afgenomen: van 28 openstaande casussen op 12 februari 2026 naar 22 casussen op 20 mei 2026. Dit laat zien dat Veilig Thuis meer meldingen heeft afgehandeld dan er zijn bijgekomen, waardoor de achterstand verder is verminderd.

Binnengekomen meldingen per kwartaal vanaf 2021					
Jaar ontvangst melding	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	Totaal
2026	27				27
2025	33	50	46	46	175
2024	39	34	46	33	152
2023	40	56	33	38	167
2022	57	43	42	31	173
2021	44	30	41	49	164

Getrieerde meldingen per kwartaal vanaf 2021					
Jaar van het triagebesluit	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4	Totaal
2026	51				51
2025	33	41	38	34	146
2024	25	40	46	37	148
2023	36	49	32	41	158
2022	61	37	40	34	172
2021	46	32	39	47	164

2. WMO

Deze rapportage presenteert een overzicht van de belangrijkste cijfers en trends binnen voorzieningen vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning. We geven inzicht in de trend en de uitdagingen die zijn waargenomen.

2.1 Algemene ontwikkelingen

2.1.1 Gewijzigde trend, afname totaal aantal inwoners met een Wmo-voorziening

De eerste cijfers van het jaar laten een afname zien in het totaal aantal inwoners dat een beroep doet op een Wmo-voorziening ten opzichte van dezelfde periode in 2025. Waar we de afgelopen jaren voornamelijk te maken hadden met licht stijgende aantallen en stijgende kosten - als gevolg van de vergrijzing, de ambulantisering van de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), de aangescherpte toegang tot de Wet langdurige zorg aangescherpte en fors stijgende tarieven – zien we nu dat de aantallen onder het niveau van 2025 liggen en gemiddeld genomen iets onder de daarvoor gaande jaren. Omdat het nog vroeg in het jaar is, weten we niet of deze trend doorzet.

Een mogelijke verklaring is dat er meer gebruik gemaakt wordt van het voorliggend veld en de algemene voorzieningen. Er is op verschillende manieren ingezet op algemene voorzieningen en preventie om de druk op maatwerkvoorzieningen te verminderen, zoals bijvoorbeeld in de vorm van collectieve preventieve GGZ (trainingen en cursussen), Welzijn op Recept, AutoMaatje, laagdrempelige dagbesteding, valpreventie, dementievriendelijkheid en de WijkGGD om escalatie vroegtijdig te voorkomen. Om het laagdrempelige aanbod extra goed vindbaar te maken, is Wegwijzer ontwikkeld.

Tegelijkertijd zijn we er ook scherp op dat inwoners met een toenemende zorgzwaarte op tijd doorgeleid worden naar de Wet Langdurige Zorg (WLz). Het gaat om zorg waarbij er 24 uren toezicht en/of onplanbare zorg nodig is. Dit kunnen we vanuit de Wmo niet bieden.

Ook de aanhoudende wachtlijst problematiek bij het Sociaal Team draagt bij aan de lagere aantallen. Inwoners op de wachtlijst zijn niet zichtbaar in de aantallen en we maken hier nog geen kosten voor.

Alhoewel het totaal aantal inwoners met een Wmo-voorziening stabiliseert, zien we een groot verschil in het beroep op de verschillende vormen van Wmo-ondersteuning.

2.2 Belangrijkste bevindingen - opvallendheden per onderdeel

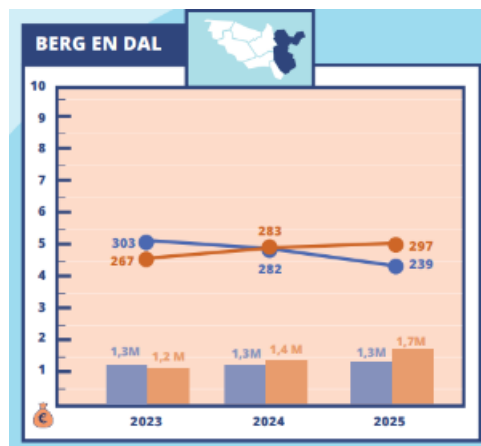
2.2.1 Meer specialistische begeleiding en minder reguliere begeleiding.

Begeleiding in het kader van de Wmo zijn activiteiten gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie van de inwoner met als doel dat deze zo lang mogelijk in zijn eigen leefomgeving kan blijven. Een begeleider ondersteunt inwoners hierbij. De begeleider neemt niets over, maar leert inwoners allerlei praktische dingen zelf te doen en te structureren. Inwoners die zelfstandig wonen, maar vanwege ziekte, beperking of psychische aandoening niet zelfstandig kunnen functioneren in het dagelijks leven en daarom hulp nodig hebben komen in aanmerking. Afhankelijk van de situatie van de inwoner loopt vergoeding van begeleiding via Wmo of WLz.

Voorgaande raadsrapportage melden we al dat we een trend zien naar meer specialistische vormen van begeleiding en minder reguliere begeleiding. Het plaatje illustreert deze verschuiving mooi.

De verschuiving ontstaat doordat meer inwoners met een zwaardere (complexere) zorgvraag vaker en langer thuis blijven wonen. Dit vraagt meer expertise van begeleiders. De verzwaring zien we met name op de GGZ. Naast specialistische vormen van begeleiding, is hierdoor ook meer regie en casemanagement nodig.

Ook de wachtlijsten bij de GGZ-behandeling en de kortere behandelduur, dragen eraan bij dat inwoners vaker of langer specialistische begeleiding vanuit de Wmo nodig hebben.

Om de wachtlijsten in de GGZ te verkorten werken we met de GGZ aan een transformatieplan. Samen met de GGZ starten we nog dit jaar met het voeren van Verkennende Gesprekken met als doel om de juiste ondersteuning bij onze inwoners in te zetten (begeleiding en/of behandeling). De verwachting is dat er hierdoor minder mensen oneigenlijk op de wachtlijst komen bij de GGZ en dat er in plaats daarvan meer inzet nodig is vanuit de Wmo of Welzijn. Het draagt er ook aan bij dat mensen die de behandeling wel echt nodig hebben, sneller geholpen kunnen worden en mogelijk minder ondersteuning vanuit de Wmo nodig hebben.

In totaal neemt het aantal inwoners met begeleiding iets af. Mogelijke oorzaak is dat Pluryn geen begeleiding meer biedt. Zij hebben ervoor gekozen om per 2025 geen contract meer aan te gaan op de Wmo-begeleiding. Zij waren één van onze grootste begeleidingsaanbieders. Dit heeft tot gevolg dat cliënten in de loop van 2025 zijn overgedragen naar andere aanbieders of overgaan naar de Wlz of besloten om het zonder hulp te proberen. Dit heeft effect op het aantal inwoners met begeleiding.

Sinds 2025 hebben we het product Praktische begeleiding. Praktische begeleiding is ondersteuning op de grens van Hulp bij het Huishouden en begeleiding. Hiermee ondersteunen we inwoners (met name ouderen) beter en ook praktisch bij het langer thuis wonen. Dit is met name belangrijk voor inwoners met een (zeer) beperkt netwerk en waarvoor er geen ander oplossing is. Vooralsnog blijft de vooraf bedachte groei achter bij de werkelijkheid.

2.2.2 Dagbesteding voor volwassenen weer zichtbaar in de cijfers

De dagbesteding loopt naar wens. De dagbesteding is laagdrempelig toegankelijk.

Het aantal deelnemers bij de dagbesteding voor ouderen blijft stabiel, na een tijdelijke toename in 2025. We onderscheiden hierin de Inloop & Ontmoeting die in nagenoeg elk kern aanwezig is en de

specialistische dagbesteding voor ouderen (kleinere groepen, meer problematiek). Beide vormen van dagbesteding zijn indicatievrij toegankelijk. Een aantal aanbieders ontvangen hiervoor subsidie. Er zijn geen wachtlijsten bij de aanbieders.

Ook bij de dagbesteding voor volwassenen blijft het gemiddeld aantal deelnemers en dagdelen vrij stabiel. Tot 31 december 2025 liep er een pilot waarbij deze dagbesteding bij onze vier grootste aanbieders indicatievrij toegankelijk was. Inmiddels is deze pilot gestopt en zijn de ervaringen meegenomen in de aanbesteding. Dit heeft geleid tot nieuwe contracten per 1 januari 2026. In de rapportage is daardoor te zien dat de financiering op de pilot stopt en op zorg in natura toeneemt. De nieuwe contracten leiden niet tot meer kosten. De lage kosten op de pilot geven een vertekend beeld. Deze zijn laag door teruggaaf uit voorgaande jaren. De werkelijke kosten lagen hoger en daarop is de begroting 2026 gebaseerd.

2.2.3 Minder pgb-voorzieningen

Het aantal voorzieningen dat vanuit een pgb gefinancierd wordt, laat al meerdere jaren een licht dalende lijn zien. Dit betekent dat er steeds minder inwoners kiezen voor een persoonsgebonden budget. Deze ontwikkeling zet zich ook in 2026 voort.

Een mogelijke verklaring is dat er meer keuzevrijheid binnen het aanbod van zorg in natura is, waardoor deze beter aansluit op de behoefte van inwoners en zij minder vaak pgb kiezen. Daarnaast heeft het Rijk de regels voor een pgb voor Hulp bij het Huishouden door het sociaal netwerk complexer gemaakt, waardoor mensen mogelijk vaker kiezen voor zorg in natura. Ook voeren we zelf een vollediger toets uit om te beoordelen of iemand bekwaam is om pgb-houder te zijn en op de kwaliteit van de zorg die met het pgb ingekocht wordt. Dit komt de kwaliteit en rechtmatigheid ten goede, maar kan voor mensen drempelverhogend zijn.

Ondanks het dalende aantal pgb-voorzieningen, stijgen de kosten voor pgb-begeleiding. We kunnen op dit moment niet zien waardoor dit precies komt. Naast tariefstijging is een mogelijke oorzaak dat het aantal pgb's voor begeleiding wel stijgt, maar deze differentiatie kunnen we nog niet zien. Andere mogelijke oorzaak is dat de omvang van indicaties groter (meer uren per persoon) is geworden en dat er vaker een pgb voor begeleiding plus nodig is (de specialistischere en duurdere vorm van begeleiding). Dit past in het beeld dat we ook bij Zorg in Natura zien.

2.2.4 Inzet Hulp bij het Huishouden stijgt

In januari is een daling zichtbaar, waarna vanaf februari weer een stijgende lijn is ingezet. Toch blijft deze net iets onder het niveau van 2025. Waarschijnlijk is de tijdelijke daling te verklaren doordat de screening niet alle hulpvragen in behandeling kon nemen.

De kosten voor hulp bij het huishouden laten daarentegen een structurele stijging zien. Deze ontwikkeling hangt samen met contractueel vastgelegde afspraken, waarbij cao-stijgingen worden doorvertaald in de tarieven. Hierdoor nemen de uitgaven toe, zonder dat dit direct samenhangt met een hogere vraag naar ondersteuning.

2.2.5 Afname Wmo-hulpmiddelen en woningaanpassingen

Sinds begin 2026 is er een lichte daling te zien in het aantal voorzieningen, zoals trapliften, vervoersmiddelen (bijvoorbeeld scootmobielen en driewielfietsen). Deze kan gedeeltelijk worden verklaard doordat door de achterstanden niet alle meldingen konden worden opgepakt. We zullen

deze trend blijven volgen om te monitoren of deze trend doorzet. Tegelijk zien we dat hulpmiddelen zoals duofietsen en driewielfietsen steeds vaker elektrisch worden. Een van de oorzaken is onze heuvelachtige gemeente en het groeiende aanbod van elektrische hulpmiddelen.

Ook het aantal Wmo-vervoersplassen neemt verder af. We zien dat inwoners steeds meer andere vervoersmogelijkheden gebruiken. We zien bijvoorbeeld een groei in het gebruik van het ANWB AutoMaatje sinds de start in 2023. Zowel het aantal gebruikers als het aantal ritten neemt toe. Dit wijst erop dat AutoMaatje voorziet in een behoefte en inwoners deze algemene voorziening steeds beter weten te vinden.

Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar bij gehandicaptenparkeerkaarten (GPK). Na een stijging tot medio 2025 neemt het aantal toegekende kaarten af, en deze daling zet door in het eerste kwartaal van 2026. Tegelijkertijd blijft het aantal aanvragen juist stijgen. Dit betekent dat niet alle aanvragen worden toegekend.

3. Jeugd

Deze rapportage presenteert een overzicht van de belangrijkste cijfers en trends binnen voorzieningen vanuit de Jeugdwet. We geven inzicht in de trends en de uitdagingen die zijn waargenomen.

3.1 Algemene ontwikkelingen

3.1.1 *Complexere casuïstiek*

De problematiek onder jeugdigen blijft complex. Factoren zoals individualisering, social media en eenzaamheid hebben nog steeds grote invloed op de mentale gezondheid. Ook is er regelmatig sprake van multiproblematiek en onveiligheid in gezinnen, wat aansluit bij de landelijke trend. Deze complexiteit in casuïstiek voor de gemeente Berg en Dal wordt ook bevestigd door het Regionaal Expertteam (RET).

Daarnaast blijft de invloed van de lange wachttijden bij zorgaanbieders zichtbaar, onder meer als gevolg van personeelstekorten. Hierdoor bestaat het risico dat situaties in de tussentijd verslechteren. Complexe casuïstiek vraagt in veel gevallen om zwaardere en langdurigere inzet van hulp om stabilisatie te bereiken, wat gepaard gaat met hogere kosten.

Ten opzichte van de eerdere rapportage zien we in deze korte periode van een half jaar geen wezenlijke veranderingen in aard en omvang van de problematiek. De geschetste ontwikkelingen blijven daarmee onverminderd van kracht.

3.1.2 *Kritische blik op woonplaatsbeginsel*

Wij constateren een verschuiving bij andere gemeenten qua uitvoering van controles op het woonplaatsbeginsel. In 2022 is het (nieuwe) woonplaatsbeginsel ingevoerd. Dit houdt in dat de gemeente waar een jeugdige volgens de wettelijke criteria zijn woonplaats heeft, verantwoordelijk is voor de organisatie en bekostiging van de jeugdhulp.

De invoering van het woonplaatsbeginsel heeft er destijds toe geleid dat het aantal jeugdigen waarvoor de gemeente Berg en Dal financieel verantwoordelijk was, aanzienlijk afnam. Dit hing samen met het feit dat Berg en Dal, ten opzichte van andere gemeenten, relatief veel jeugdzorginstellingen met verblijf binnen de gemeentegrenzen heeft.

In de huidige praktijk zien we dat andere gemeenten kritischer zijn geworden op het woonplaatsbeginsel. Vraagstukken in het grijze gebied werden eerder pragmatisch opgelost, maar worden nu steeds vaker juridisch getoetst en uitgezocht. Dit vraagt meer tijd en capaciteit van betrokken partijen. Daarnaast leidt deze ontwikkeling ertoe dat in sommige gevallen de verantwoordelijkheid en dus de betaling van de jeugdhulp alsnog bij Berg en Dal komt te liggen, waar dit eerder niet het geval was.

3.1.3 *Afname aantal jeugdigen in jeugdhulp*

De eerste cijfers van het nieuwe jaar laten een afname zien in het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp. Een mogelijke verklaring hiervoor is de inzet van verschillende interventies in het voorliggend veld en binnen het sociaal team. Zo wordt er meer groepsgericht gewerkt, is er extra capaciteit toegevoegd in de vorm van een schoolconsulent en wordt met de inzet van de POH-Jeugd

ondersteuning geboden bij mentale problematiek. Hiermee kan een deel van de hulpvragen vroegtijdig en laagdrempelig worden opgepakt, waardoor doorverwijzing naar zwaardere vormen van jeugdhulp, zoals jeugd-GGZ, mogelijk wordt voorkomen.

Tegelijkertijd kan deze afname ook een vertekend beeld geven. De aanhoudende wachtlijstproblematiek (zie hoofdstuk 1.1 Sociaal Team) kan ertoe leiden dat minder casuïstiek tijdig wordt opgepakt en doorgeleid naar jeugdhulpvoorzieningen. Hierdoor kan sprake zijn van uitgestelde inzet van zorg, in plaats van een daadwerkelijke afname van de ondersteuningsbehoefte.

Op basis van de huidige cijfers is het daarom nog te vroeg om te concluderen dat sprake is van een structurele daling. Verdere monitoring is nodig om te bepalen in hoeverre deze ontwikkeling het gevolg is van effectieve interventies aan de voorkant, of van beperkingen in de toegang en doorstroom naar jeugdhulp.

3.2 Belangrijkste bevindingen - opvallendheden per onderdeel

3.2.1 Verschuiving in de aard van de hulpvraag

Er is een duidelijke verschuiving zichtbaar van begeleidingsvragen naar behandelingsvragen. Waar eerder vaker hulpvragen werden gesteld gericht op praktische ondersteuning of opvoedvraagstukken, zien we nu een toename in vragen gericht op behandeling, met name binnen de jeugd-GGZ. Dit betreft onder andere diagnostiek (zoals ADHD-onderzoek) en mentale problematiek. Tegelijkertijd neemt het aantal vragen naar begeleiding af. Een mogelijke verklaring is dat lichtere ondersteuningsvragen in toenemende mate elders worden opgevangen of door inwoners zelf worden opgelost. Deze ontwikkeling ligt in lijn met eerdere verwachtingen, maar vraagt blijvende aandacht om te voorkomen dat te snel wordt opgeschaald naar zwaardere vormen van zorg.

3.2.2 Inzet en vorm van begeleiding

Hoewel het aantal begeleidingsvragen afneemt, zien we dat binnen de toegekende begeleiding nog relatief vaak sprake is van individuele inzet. Dit staat op gespannen voet met de gewenste ontwikkeling om meer groepsgericht en efficiënter te werken. Het is op dit moment nog onvoldoende inzichtelijk hoe vaak individuele begeleiding voorkomt, wat de gemiddelde duur is en in hoeverre deze inzet daadwerkelijk tijdelijk van aard is. Verdere analyse is nodig om te bepalen of de huidige inzet doelmatig is en aansluit bij de beleidsdoelstellingen.

3.2.3 Jeugdhulp met verblijf en gezinsgerichte alternatieven

Het aantal maatwerkovereenkomsten voor jeugdhulp met verblijf buiten het gecontracteerde aanbod is aanzienlijk afgenomen. Waar in 2025 nog sprake was van 17 maatwerkovereenkomsten, zijn dit er tot op heden 2. Deze ontwikkeling duidt erop dat het huidige zorglandschap beter aansluit bij de ondersteuningsbehoefte en dat er meer gebruik wordt gemaakt van het gecontracteerde aanbod. De inzet op een dekkend zorglandschap, in combinatie met de implementatie van de Gelderse Verbeteragenda, lijkt hieraan bij te dragen.

Tegelijkertijd blijft de inzet van verblijf complex. Binnen crisisverblijf is sprake van casuïstiek met een hoge mate van complexiteit en beperkte beïnvloedbaarheid vanuit de gemeente. Individuele casussen kunnen een aanzienlijke financiële impact hebben.

3.2.4 Nieuwe verordening Sociaal Medische Indicatie (SMI)

Met de invoering van de nieuwe verordening rondom de Sociaal Medische Indicatie (SMI) zien we dat aanvragen kritischer worden beoordeeld en consultants geven aan gevoelsmatig vaker op afwijzing te sturen. Er wordt nadrukkelijker gekeken naar alternatieve oplossingen en een duidelijke afbakening van de regeling. Deze ontwikkeling draagt bij aan rechtmatigheid en passende inzet van middelen, maar vraagt ook om goede afstemming met andere domeinen om te voorkomen dat problematiek zich verplaatst.

3.3 Preventieve inzet op jeugd

3.3.1 Inzet POH-Jeugd

Sinds de start van de POH-Jeugd (oktober 2025) zien we dat deze functie een duidelijke rol vervult in het vroegtijdig ondersteunen van jeugdigen met mentale problematiek. In de periode tot en met april 2026 zijn in totaal 103 jeugdigen doorverwezen naar de POH-Jeugd, waarvan het merendeel via huisartsen (85) en een kleiner deel via het sociaal team (18). Dit is volgens afspraak met de huisartsen. De inzet van de POH-Jeugd draagt bij aan het laagdrempelig oppakken van hulpvragen en kan doorverwijzing naar specialistische jeugd-GGZ voorkomen. Gezien de gemiddelde kosten van een GGZ-traject (heel globaal is dat ongeveer € 5.400 per traject) wordt ingeschat dat hiermee tot nu toe ongeveer € 159.000 aan zorgkosten is voorkomen.

De eerste resultaten laten daarmee zien dat de POH-Jeugd bijdraagt aan het ontlasten van zwaardere zorg en het bieden van passende ondersteuning in een vroeg stadium. Tegelijkertijd is de inzet nog relatief kortlopend, waardoor verdere monitoring nodig is om het structurele effect op zorggebruik en kostenontwikkeling te kunnen duiden.

3.3.2 Inzet Schoolconsulenten

In de gemeente Berg en Dal werken we sinds 2019 met schoolconsulenten op alle basisscholen. Het doel van de inzet van schoolconsulenten is vroegtijdig signaleren van risico's bij kind en gezin. Om vervolgens snel en laagdrempelig de juiste hulp te bieden, bijvoorbeeld door kortdurende ondersteuningstrajecten (hierna KDO's). Hiermee kan inzet van zwaardere hulp worden voorkomen. Met behulp van de schoolconsulenten op de basisschool versterken we de goede samenwerking tussen het sociaal team (de gemeente) en de basisscholen. Hiermee wordt advisering, ondersteuning en eventueel hulpverlening aan het kind, het gezin en de school effectief en efficiënt georganiseerd.

Afgelopen schooljaar 2025 – 2026 tot aan mei 2026 hebben onze 3, en sinds 1 maart 2026 4 schoolconsulenten, 121 kinderen verder geholpen met hun hulpvraag. Deze vragen waren gericht op faalangst, zelfvertrouwen, sociale contacten, ouders in echtscheiding en emotieregulatie. De uitbreiding van de schoolconsulenten heeft ertoe geleid dat zij zijn opgeleid om groepstraining te geven voor het vergroten van weerbaarheid. Na de zomervakantie zullen de eerste groepstrainingen van start gaan. Voorheen deden we dit in samenwerking met een zorgaanbieder, dat is hiermee komen te vervallen.

3.3. Vergroten collectief aanbod

Sinds begin dit jaar is ingezet op het vergroten van het collectieve (groepsgerichte) aanbod binnen de jeugdhulp. Aanleiding hiervoor was onder meer het signaal vanuit de POH-Jeugd dat er een toenemende vraag is naar diagnostiek, specifiek rondom ADHD. Als gemeente zien wij diagnostiek niet altijd als oplossing voor de onderliggende problematiek en zetten wij in op het versterken van vaardigheden en ondersteuning in de thuissituatie.

In dat kader is, in samenwerking met een zorgaanbieder, de preventieve groepstraining *Ouderkracht: emotieregulatie* ontwikkeld en aangeboden. Deze training richt zich op ouders van kinderen met druk gedrag of moeite met emotieregulatie. Gedurende meerdere bijeenkomsten krijgen ouders handvatten aangereikt om hun kind beter te begrijpen en te ondersteunen bij het omgaan met emoties en gedrag. Daarnaast is er ruimte voor uitwisseling van ervaringen met andere ouders, wat bijdraagt aan herkenning en het versterken van eigen regie.

Met deze vorm van groepsgericht aanbod beogen we ouders en kinderen in een vroeg stadium te ondersteunen en hulpvragen beter te verduidelijken, zodat passende ondersteuning kan worden ingezet. Hiermee kan een verzoek tot diagnostiek of zwaardere vormen van jeugdhulp worden voorkomen.

De eerste ervaringen zijn positief en sluiten aan bij de bredere lijn om meer collectieve en preventieve interventies te ontwikkelen. De komende periode wordt verkend op welke wijze dit groepsaanbod verder kan worden uitgebreid, zodat het beter aansluit op de ondersteuningsbehoefte van onze inwoners en bijdraagt aan het beheersbaar houden van de inzet van individuele voorzieningen.

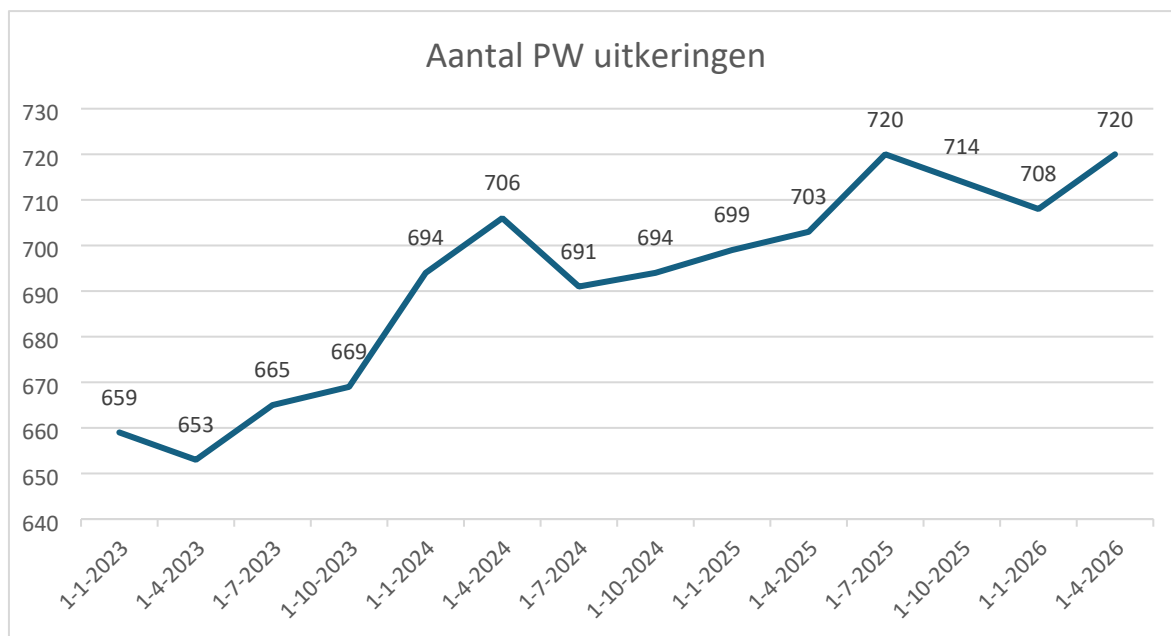
4. Inkomen en Participatie

Deze rapportage presenteert een overzicht van de belangrijkste cijfers en trends binnen het beleidsveld Inkomen en Participatie van de Gemeente Berg en Dal. We analyseren en duiden de ontwikkelingen en bieden inzicht in de resultaten en uitdagingen die zijn waargenomen. In dit hoofdstuk ligt de focus op uitkeringen op grond van de Participatiewet. De IOAW-, IOAZ- en Bbz-uitkeringen maken een klein deel uit van de inwoners met een uitkering.

4.1 Algemene ontwikkelingen

Onderstaande grafiek toont het verloop van het aantal participatiewet uitkeringen in de Gemeente Berg en Dal. Het gaat hier niet om het aantal inwoners met een uitkering, maar alleen om het aantal uitkeringen. We zien dat het aantal uitkeringen in de tweede helft van 2025 afnam, maar Q1 2026 voor een sterke stijging zorgt. Op 1 april 2026 waren er 720 uitkeringen.

Bij een veranderende aantal uitkeringen is het goed om te kijken naar de instroom en uitstroom. Een stijging in het aantal verstrekte uitkeringen kan in de basis op twee manieren ontstaan; een hoge instroom, en/of een lage uitstroom. Bij een gezonde balans kan het zijn dat een lage instroom gepaard gaat met een lage uitstroom, of juist een hoge instroom gepaard gaat met een hoge uitstroom. Wanneer de balans verschuift naar een hoge instroom en lage uitstroom, zal het aantal

mensen met een uitkering groeien.

Vangnetuitkering

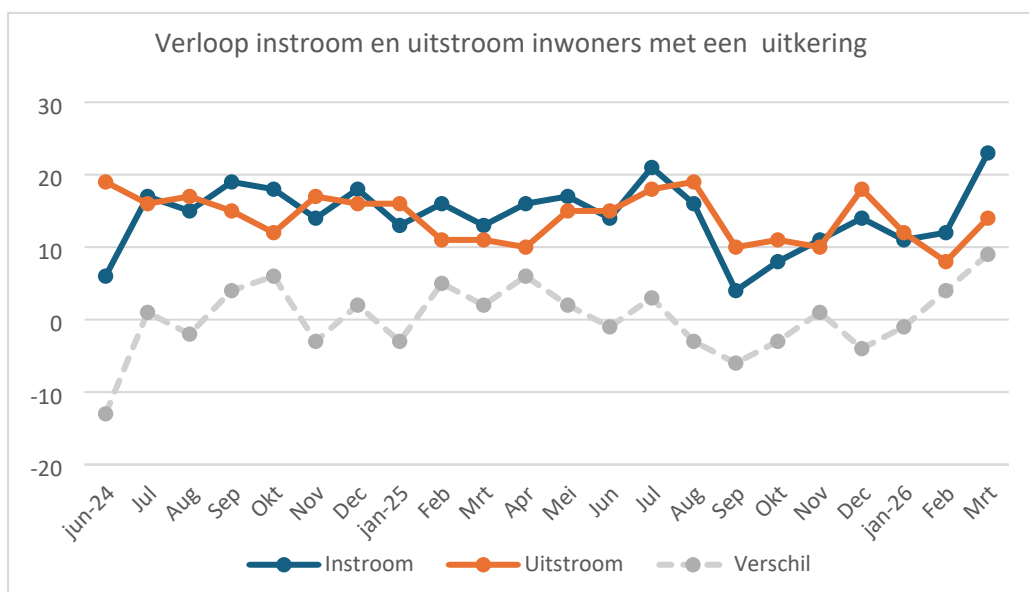
De kosten van de algemene bijstand, oftewel de Participatiewet uitkeringen, betalen wij vanuit het BUIG-budget (Gebundelde Uitkeringen). Dit is een budget van het rijk, wat verdeeld wordt over alle gemeentes.

De financieringssysteem voor gemeentes onder de 40.000 inwoners wordt deels bepaald door historische bijstandsgegevens. Dit betekent dat ons budget voor 2026 deels wordt bepaald door het aantal inwoners in de bijstand in 2024.

Zoals te zien is in de grafiek, is het aantal inwoners in de bijstand al een paar jaar aan het stijgen. Doordat wij dus meer mensen in de bijstand hebben dan waar de gemeente geld voor krijgt, ontstaan er tekorten op het BUIG-budget.

Omdat het rijk hierin gemeentes tegemoet wil komen, bestaat er de vangnetuitkering. Dit is een uitkering voor gemeentes met tekorten. Voor een deel hebben gemeentes een eigen risico, maar het overige deel kunnen gemeentes terugkrijgen.

Berg en Dal gaat in 2026 de vangnetuitkering aanvragen (raadsvoorstel voor de vergadering van 18 juni 2026). Hierin wordt beschreven hoe het tekort is ontstaan en welke acties er worden ondernomen om het tekort terug te dringen.

4.2

Belangrijkste bevindingen

Het bijstandsvolume van gemeente Berg en Dal stijgt. Over het algemeen stijgt de instroom in Berg en Dal harder dan de uitstroom, waardoor het aantal bijstandsgerechtigden stijgt. Verschillende factoren hebben hier invloed op:

- De afgelopen jaren was de instroom van statushouders en nareizigers de belangrijkste instroomreden in Berg en Dal. In 2026 zien we dat de grootste instroom komt door verhuizing, inwoners die te weinig inkomen hebben na het verlies van een baan of ziekte-uitkering en inwoners die na verloop van een WW-uitkering (of andere uitkering op grond

van werkloosheid) doorstromen. Met name de instroom door werkloosheid is goed om in de gaten te houden, omdat het ons wat kan zeggen over de dynamieken op de arbeidsmarkt

- We zien dat in de meeste leeftijdscategorieën de uitstroom naar betaald werk achterblijft ten opzichte van andere gemeenten. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door relatief veel uitstroom vanwege een verhuizing naar een andere gemeente. Dit hangt mogelijk samen met de aanwezigheid van zorgaanbieders in de gemeente. Voor het totale volume blijft het belangrijk om in te zetten op betaald werk, zeker nu de instroom stijgt en de uitstroom naar betaald werk hierop achterblijft.
- De grootste groep inwoners met een bijstandsuitkering in Berg en Dal heeft al langer dan 5 jaar een uitkering (43.4%)¹. De grootste groep bijstandsgerechtigden is tussen de 55-65 jaar oud. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. De kans op uitstroom naar werk is over het algemeen een stuk lager bij inwoners die ouder zijn en/of al lange tijd een bijstandsuitkering ontvangen.
- Een andere landelijke trend is dat de instroom van jongeren in de bijstand toeneemt. In Berg en Dal ligt het percentage van jongeren met een bijstandsuitkering iets lager (11.5%) dan bij gemeenten van vergelijkbare grootte (12.5%). We zien een lichte toename van het aantal jongeren dat een bijstandsuitkering aanvraagt, maar het lukt ook vaak om jongeren weer toe te leiden naar werk of een opleiding. Daardoor blijft het aandeel jongeren in de bijstand in Berg en Dal redelijk constant. Daarnaast zien we relatief veel uitstroom onder jongeren vanwege verhuizingen na bijvoorbeeld behandelingen met verblijf of omdat jongeren elders gaan studeren.
- Daarnaast is in Berg en Dal ingezet op het huisvesten van statushouders. Zij hebben drie jaar de tijd om in te burgeren. Tijdens dit traject wordt ingezet op inburgering, taal, werk en participatie. Op dit moment zijn er nog 128 inburgeraars met een actieve uitkering, waarvan er 33 zijn gestart in 2023. Hiervan is de verwachting dat een deel van deze groep zal uitstromen, doordat het inburgeringstraject wordt afgerond. Deze duurt gemiddeld 3 jaar.

Re-integratie

We zien (landelijk) dat de doelgroep van de Participatiewet verzwaart: voor begeleiding naar betaald werk is steeds meer nodig dan bemiddeling, met name voor inwoners die al langer een bijstandsuitkering ontvangen. De complexiteit van belemmeringen tot werk vraagt daardoor ook vaker om een goede (arbeids)diagnose, zodat re-integratieinstrumenten afgestemd kunnen worden op de persoon. Daarnaast is het voor uitstroom naar werk belangrijk om in de huidige groep

¹ Divosa Benchmark

uitkeringsgerechtigden te onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor inwoners om aan het werk te gaan. Bijvoorbeeld met een ontwikkeltraject of werkervaringsplek als tussenstap.

Bij instroom in de bijstand worden inwoners zoveel mogelijk aangemeld bij het WerkBedrijf om stappen te zetten richting werk. In de inzet van instrumenten en begeleiding van het WerkBedrijf zien we dat relatief meer inwoners begeleid worden naar parttime werk. De inzet van ontwikkelgerichte instrumenten, zoals *werken met behoud van uitkering* of *Op Weg Naar Werk*, is de afgelopen jaren echter afgenomen. Inwoners die niet bij het WerkBedrijf worden ondersteund, krijgen een consulent participatie bij de gemeente toegewezen.

Beschut werk

Beschut werk is bedoeld voor inwoners die vanwege een arbeidsbeperking alleen met een aanpassing van het werk én veel begeleiding kunnen werken. Het UWV beoordeelt of iemand in aanmerking komt voor een indicatie. Zodra een indicatie is afgegeven, organiseert het WerkBedrijf een passende werkplek. Dat kan in dienst zijn bij een reguliere werkgever of via een detachering bij het WerkBedrijf. Het Rijk stelt jaarlijks een taakstelling vast voor het aantal beschutte werkplekken dat per gemeente gerealiseerd moet worden, onder voorbehoud dat er genoeg indicaties zijn afgegeven.